

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Socialdepartementet

Yttrande över Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga (SOU 2024:60)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Enligt övergångsbestämmelser i förordning (2024:183) ska denna förordning inte tillämpas för kommittéer och särskilda utredare som tillkallats före det att den förordningen trädde i kraft, den 6 maj 2024. Den utredning vars betänkande detta yttrande avser tillträdde före det ikraftträdandet och konsekvensutredningen bedöms därför enligt den tidigare förordningen, som var i kraft när utredningen genomförde sin konsekvensutredning.

Bakgrund och Innehållet i förslaget

Regeringen beslutade den 8 juni 2023 att tillsätta en särskild utredare med uppdraget att analysera och lämna effektiva förslag som säkerställer ett ändamålsenligt och individanpassat stöd till anhöriga till personer som är långvarigt sjuka, till anhöriga till personer som är kortvarigt allvarigt sjuka och till anhöriga som är barn. Syftet är att stödet till anhöriga, såväl vuxna som barn, ska förbättras.

Utredningen föreslår att socialnämnden ska erbjuda en anhörigkontakt för anhöriga med ett särskilt behov av stöd. Det direkta stödet till anhöriga i socialtjänstlagen förtydligas, och det ska framgå av bestämmelsen att anhöriga även ska erbjudas information och vägledning, utöver annat stöd. Stödet till barn som är anhöriga förtydligas både avseende socialtjänsten och hälso- och sjukvården. I en ny bestämmelse i socialtjänstlagen förtydligas att socialnämnden ansvarar för att ett barn, som är anhörig, får det stöd och den hjälp som barnet behöver. I hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslaget förtydligas att vårdgivaren ska vara skyldig att erbjuda barn som är anhöriga information, råd och stöd. Bestämmelserna ska även omfatta barn vars syskon drabbas av allvarig sjukdom eller andra svårigheter. Därutöver föreslår utredningen att stödlinjer till anhöriga får ett utökat stöd och att en nationell informationsportal för anhöriga inrättas.

Samtliga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Konsekvenser för företag

I remissen anges att kostnaderna för kommunernas och regionernas tjänsteköp för vård och omsorg från privatägda företag och föreningar uppgick till 174 miljarder kronor år 2022, motsvarande nästan 15 procent av de totala kostnaderna. I en genomgång av företagens årsredovisningar 2022 framkommer att av de 15 300 vård- och omsorgsföretagen har 93 procent, eller 13 880 företag, färre än 20 anställda. Antalet företag med mellan 20 och 49 personer anställda är 611, och 257 företag har 50 till 99 anställda. Antalet företag som har 100 till 249 anställda är 149. De företag som har fler än 250 anställda utgör 0,6 procent av det totala antalet företag. Företagen sysselsätter sammanlagt 165

000 årsanställda. Nettoomsättningen 2022 uppgick till 157 600 000 kronor. Fördelningen av nettoomsättningen på företag inom hälso- och sjukvård, och företag inom särskilt boende eller öppen social verksamhet är ungefär lika.

Utredningens förslag avseende förändringar i hälso- och sjukvårdslagstiftningen påverkar privata vårdgivare i den mån deras verksamhet omfattas av de skyldigheter som berör barn som är anhöriga och deras syskon eller föräldrar. Förslagen får således störst påverkan för de vårdgivare som i dag arbetar i verksamheter som enbart riktar sig till barn. De behöver enligt förslaget uppmärksamma om deras patient – barnet – har syskon som kan vara i behov av information, råd och stöd och erbjuda sådana insatser. Utredningen bedömer att kravet på att syskon ska omfattas av bestämmelserna skulle kunna påverka en mindre vårdgivare i större utsträckning än andra. Om den privata vårdgivaren till exempel enbart behandlar barn med allvarliga sjukdomar kommer kravet att de ska tillämpa bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen vara helt nytt. Utredningen har dock inte funnit någon möjlighet att anpassa regelverket på något särskilt sätt och bedömer att förändringen är nödvändig för att uppnå önskad effekt. Utredningen har inte heller funnit några skäl att göra undantag för små vårdgivare.

Genom förslaget om ett uttalat ansvar för socialnämnden att erbjuda en anhörigkontakt skulle det kunna skapas en ny marknad för privata aktörer att utöka befintliga, eller starta nya, verksamheter för att erbjuda en anhörigkontakt. Utredningen bedömer dock att det är svårt att bedöma i vilken utsträckning det kommer att ske. I dag bedrivs, såvitt utredningen känner till, liknande insatser i princip enbart i kommunal regi.

I utredningen anges att förslagen till lagändringar beräknas medföra ökade kostnader för kommuner och regioner med sammanlagt 300 000 000 kronor per år. Enligt den så kallade finansieringsprincipen ska staten ersätta kommuner och regioner med motsvarande belopp. Regionernas kostnader till följd av ändringar i hälso- och sjukvårdslagen om syskon som är anhöriga beräknas uppgå till 50 000 000 kronor per år. Kostnader för regeringsuppdrag till myndigheter beräknas uppgå till 10 500 000 kronor per år under två år. Kostnader för utökad ekonomiskt stöd till anhörglinjer beräknas uppgå till 2 000 000 kronor per år. Beroende på ambitionsnivå beräknas kostnader för en portal för anhöriga under uppbyggnadsskedet uppgå till 16 500 000 kronor under två år och därefter till mellan 4 500 000 och 9 000 000 kronor per år för underhåll och drift.

Sammanfattningsvis anser utredningen att förslagen är proportionerliga, och förslagen bedöms i övrigt inte få några effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Förslagen gör inte skillnad på offentliga och privata utförare. Förslagen bedöms inte missgynna små företag.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Redovisningen av bakgrund och syfte med förslaget, alternativa lösningar och effekter av om ingen reglering kommer till stånd samt särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser är tillräcklig och därmed godtagbar. Vad gäller förslagets överensstämmelse med EU-rätten och regleringens påverkan på företagen i andra avseenden finns ingen information i konsekvensutredningen. Avseende EU-rätten anser Regelrådet att förslagsställaren borde ha motiverat detta, varför utebliven redovisning är en brist. Beträffande påverkan i andra avseenden kan Regelrådet inte se att det finns någon sådan i detta fall och avsaknad av information är således inte en brist.

Regelrådet noterar att redovisningen av konsekvenserna för berörda företag är mycket kortfattad och endast kvalitativ. Det framgår att privata vårdgivare påverkas av de förändringar som avser hälso- och sjukvårdslagstiftningen, främst den att syskon också ska omfattas av de nya bestämmelserna, men det framgår inte hur många företag det kan röra sig om. Mindre vårdgivare, vilka utgör en stor majoritet, uppges påverkas i större utsträckning än andra, men det framgår inte av konsekvensutredningen hur detta kan komma att påverka deras kostnader eller verksamhet. Samtidigt, kan Regelrådet konstatera, bedöms förslagen inte missgynna små företag. I utredningen anges att det inte har funnits några skäl att göra undantag för små vårdgivare, men skälen bakom detta utvecklas inte närmare. För vissa vårdgivare, oklart hur många, som till exempel enbart behandlar barn med allvarliga sjukdomar, kommer kravet på tillämpning av bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen och patientsäkerhetslagen att vara helt nytt. Det framgår inte heller i detta fall hur de berörda företagen kommer att påverkas. Vidare uppger förslagsställaren att konkurrensförhållandena inte kommer att påverkas utan att närmare precisera varför.

Sammanfattningsvis anser Regelrådet att den mycket kortfattade redovisningen, med dess avsaknad av preciseringar och motiveringar, medför att konsekvensutredningen brister i såväl transparens som kvalitet.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 18 december 2024.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Lennart Renbjör och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Ulrika Wienecke.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Ulrika Wienecke
Föredragande